# GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA: BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.
„GAZETA" IESE ÎN FIECARE ḌI.
Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 36 fr., pe şése lunĭ 18 fr., pe trei lunĭ 9 francĭ.

ANULŬ XLVII.

SE PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.
ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

**Nr. 196.** *Joi 18 (30) Octomvre* **1884.**

**Braşovŭ în 17 (29) Octomvre.**

Intre vorbirile câte s'au ţinutŭ în dieta ungară cu ocasiunea desbaterei proiectului de adresă, cea mai remarcabilă a fostŭ fără îndoiélă vorbirea deputatului Balthasar Horvat.

Horvat, care a fostŭ ministru de justiţiă în cabinetulŭ Andrassy, este unulŭ dintre acei Ungurĭ, carĭ actualmente nu aparţinŭ nicĭ unei partide. Elŭ a făcutŭ parte din vechea gardă, care a luptatŭ sub stindartulŭ lui Deak pentru realisarea ideilorŭ şi principielorŭ depuse în legile ungurescĭ dela 1848.

Nu va fi surprinsŭ dér nimenea din cetitorii noştri décă va cetí, că Balthasar Horvat a pledatŭ pentru principiulŭ liberalismului, căcĭ îndată va scí că aicĭ póte fi vorba numai şi numai de liberalismulŭ specificŭ ungurescŭ, a căruia ideiă fundamentală este unitatea naţională maghiară redicată pe ruinele vechilorŭ base federative ale statului ungarŭ.

Este fórte interesantŭ mersulŭ ideilorŭ din discursulŭ memoratŭ. Horvat vede că Maghiarii nu se potŭ isolá de naţiunile culte, mai alesŭ décă îşĭ atribue misiunea specială de a fi „mijlocitorĭ între apusŭ şi răsăritŭ." De aceea ei trebue se îmbrăţişeze principiulŭ progresului continuu şi acesta este liberalismulŭ. Elŭ nu crede că naţiunea maghiară sĕ se fi ostenitŭ aşa de multŭ înaintândŭ pe acésta cale a progresului în cei 17 ani ai erei constituţionale, ca acuma sĕ se arnnce în braţele conservatismului.

„Dieta dela 1848, — ḍice Horvat, — a prescrisŭ Ungariei nouĕ base de desvoltare. Noi amŭ trebuitŭ sĕ continuămŭ lucrarea începută. Noulŭ spiritŭ însă îşĭ face greu drumŭ printre părerile şi prejudiţiile învechite. Noi pretindemŭ a fi unŭ statŭ modernŭ, însĕ instituţiunile lui suntŭ încă pe jumĕtate fendale; maşina statului nostru este croită în parte pe basa sistemului fendalŭ şi deórece rótele ei nu se prindŭ una într'alta, este periculŭ că în fie-care momentŭ maşina póte sĕ stea pe locŭ. In acestŭ stadiu se află patria nóstră actualminte."

„Vĕ întrebŭ acum ce sensŭ póte avé la noi conservatismulŭ? Vreţĭ se conservămŭ starea actuală, desorganisarea statului şi antagonismulŭ dintre institnţiunile lui? Nu, domnilorŭ, problema generaţiunei de aḍĭ nu mai póte fi a conservá, ci *numai a creá* şi a termină câtŭ mai curêndŭ marea operă începută la 1848, *opera transformării naţionale*. După ce se va fi făcutŭ acésta, atuncĭ póte vení conservatismulŭ şi-şĭ póte împliní chiămarea."...

„Trebue sĕ grăbimŭ acésta lucrare," adauge vorbitorulŭ, „pentru că cu câtŭ vomŭ progresá mai încetŭ cu atâtŭ mai multŭ va durá disarmonia între instituţiunile ce le-amŭ moştenitŭ din trecutŭ şi nouĕle instituţiunĭ ale statului."

„Sĕ nu uitămŭ nicĭ aceea, că viitorulŭ este nesigurŭ. Acuma, ce-i dreptŭ, nu se arată pe firmamentŭ nicĭ unŭ punctŭ negru, dér cu tótă înţelepciunea ómenilorŭ noştri de statŭ póte vení unŭ viforŭ, care adeseorĭ nicĭ cu 24 de óre înainte nu se póte prevedé; mĕ temŭ fórte că venindŭ unŭ astfelŭ de viforŭ peste noi ar supune la o grea încercare slaba maşineriă a statului, care aḍĭ în timpŭ de pace îşĭ face serviciulŭ numai cu greu."

Balthasar Horvat declară apoi, că cei ce voiescŭ se conserveze instituţiunile de dinainte de 1848 nu înalţă stégulŭ conservatismului, ci acela alŭ reacţiunei; De aceea liberalismulŭ ungurescŭ trebue sĕ păşéscă înainte cu vizirulŭ deschisŭ. Apoi continuă aşa:

„Nu esistă póte nicĭ o naţiune în lume, domnilorŭ, care sĕ fie aşa de multŭ avisată la liberalismŭ ca noi. Suntemŭ unŭ statŭ poliglotŭ. Nicĭ situaţiunea nóstră geografică nu este tocmai norocită. Orĭ-ce capŭ cugetătorŭ vede că pe acestŭ teritoriu *numai unŭ statŭ ridicatŭ pe o basă unitară póte apĕrá cultura şi libertatea*, pre când unŭ statŭ, care s'ar forma pe *base federative* ar cădé pradă primului viforŭ, primului atacŭ."

„Este dér lucru naturalŭ, că pentru fundarea şi întărirea unui asemenea statŭ unitarŭ *egemonia* uneia din ginţile ce locuescŭ în elŭ este neevitabilă. Dreptulŭ de egemoniă, în puterea dreptului istoricŭ, este alŭ nostru, alŭ Maghiarilorŭ. Dér nu trebue sĕ uitămŭ, că rolulŭ nostru conducĕtorŭ depinde dela prestigiulŭ nostru moralŭ. Egemonia nóstră numai atuncĭ îşĭ póte câştiga simpatiile în întru şi în afară, décă o vomŭ folosí pentru apĕrarea şi lăţirea culturei şi a libertăţii . . ."

Vedemŭ în fiecare minutŭ cum se folosesce acéstă egomoniă şi cum liberalismulŭ ungurescŭ scie sĕ-şĭ câştige simpatiele în întru şi în afară. Balthasar Horvat când pledéză pentru „liberalismulŭ precautŭ" uită înainte de tóte că precauţiunea pretinde moderaţiune şi că cuvêntulŭ moderaţiune nu esistă încă până aḍĭ în lecsiconulŭ politicŭ ungurescŭ.

## CRONICA POLITICĂ.

Maioritatea dietei croate a adusŭ disposiţiunĭ atâta de draconice în contra membrilorŭ dietalĭ din minoritate încâtŭ bine ḍice »N. fr. Presse« că numai atâtŭ a mai lipsitŭ, ca sĕ fie introdusă bătaia ca mijlocŭ disciplinarŭ parlamentarŭ. Ceea ce sĕ plănuesce acuma în contra presei arată fórte limpede proiectulŭ de lege prin care se desfiinţéză juriulŭ şi de aci încolo delictele de presă sĕ vorŭ pune sub iudicatura judecătorilorŭ croaţĭ, a cărorŭ inamovibilitate şi permutabilitate legalŭ garantată acuma este suspendată. Guvernulŭ actualŭ croatŭ şi partida polecrita »naţională« prin asemenĭ mijlóce teroristice nu vorŭ puté nicĭ decum câştiga poporaţiunea croată. Mĕsurĭ de aceste nenaturale nu ducŭ nicĭ odată la unŭ sfêrşitŭ bunŭ.

*

In şedinţa de Lunĭ a dietei croate şi-a arĕtatu cinstita faţă şi Banulŭ Khuen-Hedervary »flăcăulŭ ungurescŭ,« după cum îi ḍiceu Starceviceanii. Şi elŭ făcu o declarare dinaintea dietei trunchiate. »Vomŭ luá tóte mĕsurile necesare, ḍise elŭ, în contra tendinţelorŭ de rĕsturnare propagate de către proiectulŭ de adresă alŭ Starcevicianilorŭ.« Elŭ declară mai departe, că ia asupra-şĭ deplina rĕspundere pentru rescriptulŭ regescŭ şi accentuéză că este decisŭ a persevera pe basa legală.

Imediatŭ după Banulŭ se însinuă la cuvêntŭ raportorulŭ minorităţii, Mazzura. Elŭ polemiséză mai ântêiu cu diferiţii oratorĭ ai maiorităţii. Deodată şi în modŭ cu totulŭ neaşteptatŭ declară Mazzura în numele partidei Independenţiloru că elu şi soţii sĕi de principie nu voru mai lua parte la lucrările dietei până ce nu voru reintră în dietă Starcevicianii. Elu declară tóte hotărîrile dietei trunchiate de nelegale şi protestéză dinainte în contra lorŭ. După acésta părăsescŭ sala dietei 13 deputaţĭ, de partida independentă a lui Strosmayer. Membri partidei guvernamentale au privitŭ întâiu cu gura căscată la procesiunea eşirei din dietă a celorŭ 13 independenţĭ. După ce au rĕmasŭ singurĭ vĕḍêndŭ pe Banulŭ în mijloculŭ lorŭ au recăpĕtatŭ curagiulŭ de mainainte şi riḍêndŭ de exodulŭ teatralŭ alŭ oposiţiunei au primitŭ proiectulŭ lorŭ de adresă ca basă a discusiunei speciale.

*

Sesiunea delegaţiunilorŭ s'a deschisŭ Lunĭ 27 l. c. în Peşta. Membrii delegaţiunei ungare au avutŭ în 26 o conferenţă, în care s'au candidatŭ la postulŭ de preşedinte comitele Ludovicŭ Tisza şi de vice-preşedinte alŭ delegaţiunei cardinalulŭ Haynald, ér pentru casulŭ când acesta ar fi împiedecatŭ, custodele corónei Josifŭ Szlavy. S'au alesŭ apoi comisiunile: pentru afacerile esterne, pentru armată, pentru marină şi finance şi comisiunea ḍiariului şi cea a budgetului. Budgetulu comunŭ pentru anulu 1885 e cu 1.1 milióne mai încărcatŭ ca cum a fostŭ în 1884. Pentru administraţia Bosniei nu se cere nicĭ unŭ creditŭ din partea ministerului de finance comunŭ, bugetulŭ pentru administrarea Bosniei şi a Herţegovinei se încheiă încă c'unŭ escedentŭ de 65,353 fl. v. a. Câtŭ va durá »buna rênduială« în financele ţĕrilorŭ ocupate Dumneḍeu scie!

*

In cele din urmă s'a învoitŭ şi Anglia de a lua parte la conferenţa Congului. Se ḍice că acésta conferenţă se va întruní în primele ḍile ale lunei lui Noemvre şi cei din Berlinŭ speră, că propunerile, ce le va face cancelarulŭ germanŭ vorŭ fi primite fără multă dificultate, mai alesŭ după ce, conformŭ declaraţiunii subsecretarului de statŭ pentru afacerile esterne, Lord Ed. Fitzmaurice, în camera din Londra, guvernulŭ englesŭ s'a înţelesŭ cu guvernulŭ germanŭ asupra propunerilorŭ ce se vorŭ face conferenţei cu privire la cestiunea Congului.

*

Comisiunea alésă de camera francesă pentru a se consultá în afacerea operaţiunilorŭ contra Chinei, a decisŭ ca în locŭ de 10 milióne se pună la disposiţiunea guvernului 40 de milióne pentru o acţiune grabnică şi energică în potriva Chinesilorŭ. Pe la mijloculŭ lui Noemvre se vorŭ trimite însemnate întărirĭ în Asia orientală.

Intr'aceea Statele nord-americane şi Anglia oferŭ Franciei cu totadinsulŭ serviciile lorŭ de mijlocitóre. Se asigură că guvernulŭ francesŭ a primitŭ serviciele cabinetului din Londra şi e gata a se împăcá cu China décă acésta va recunósce tractatulŭ dela Tien-Tsin şi principiulŭ despăgubirei de rĕsboiu.

### Împărţirea Turciei.

»Mot d'Ordre« publică sub acestŭ titlu unŭ interesantŭ articulŭ, pe care'lŭ dămŭ aci în resumatŭ.

Autorulŭ articulului d. A. Saissy ḍice că i s'a părutŭ fórte straniă împrejurarea, că imediatŭ după întrevederea dela Skiernevice, în discursulŭ Tronului, cu care s'a deschisŭ parlamentulŭ ungurescŭ, nu, s'a pomenitŭ nimicŭ de Rusia. Ḍiarele vienese au încercatŭ s'arate că relaţiunile dintre Austro-Ungaria şi Rusia suntŭ intime. Şi pentru ce n'ar fi, întrebă d. Saissy? Romanovii au făcutŭ marĭ servicii Habsburgilorŭ; în 1849 fără armatele lui Paskievicĭ imperiulŭ Habsburgilorŭ s'ar fi dusŭ pe copcă.

»Din nenorocire însă, Austria e duplă. Dincolo de Laita suntŭ Maghiarii, carĭ au ertatŭ pe tênĕrulŭ lorŭ rege d'atuncĭ, dar nu potŭ erta pe Ruşĭ; de aceea împĕratulŭ s'a silitŭ sĕ liniştéscă pe Maghiarĭ nepomenindŭ nimicŭ de amicii sĕi personalĭ, de Ruşĭ.«

Autorulŭ articulului citéză apoi pasagiulŭ din discursŭ privitorŭ la relaţiunile esterne precum şi esplicările lui »Pester Lloyd.« Ungurii se credŭ pré multŭ, ei o spunŭ curată că nu le trebue alianţa Rusiei.

»Ministrulŭ Tisza a ḍisŭ, că nu s'a încheiatŭ nicĭ unŭ tractatŭ, nicĭ o învoială nu s'a făcutŭ la Skiernevice, scrie d. Saissy. Fără îndoială elŭ e în posiţiune d'a fi mai bine informatŭ decâtŭ noi, dar cu tóte astea nu putemŭ şi nu trebue sĕ dămŭ credĕmêntŭ vorbelorŭ lui. E ceva de împărţitŭ în Europa şi se scie că cele trei marĭ puterĭ ale Europei centrale se 'nţelegŭ la împărţirĭ. Mĕsurile ce au sĕ se ia încontra liberalismului, cestiunile Egiptului, Chinei şi Congului n'au putulŭ face pe cei trei împĕraţĭ sĕ uite »cestiunea Orientului.«

E vorba, ḍice d. Saissy sĕ se facă cu Turcia ce s'a făcutŭ cu Polonia.

»Prinţului Muntenegrului i se va da în Albania unŭ domeniu regalŭ. Regelui Milanŭ i se vorŭ arunca câteva óse de rosŭ. Bulgaria şi Rumelia reunite vorŭ gravitá împrejurulŭ Austro-Ungariei, care din Bosnia se va întinde până la Salonicŭ. Unŭ principe germanŭ studiază dialectele albanese pentru casulŭ, când ar trebui sĕ se constituéscă unŭ principatŭ albanezŭ. Unŭ altŭ prinţŭ

germanŭ va guvernă Constantinopolulŭ şi Bosforulŭ, din carĭ se va face unŭ statŭ neutru. Greciei i se vorŭ da câteva districte. Rusiei în fine i se va permite sĕ-şĭ ia partea sa în Asia mică.«

D. Saissy amintesce apoi de agitatorĭ ruşĭ în Mesopotamia şi de ordinulŭ datŭ de principele Muntenegrului d'a se interna refugiaţii bosniacĭ şi herţegovinenĭ departe de graniţele, provincielorŭ ocupate. Tóte aceste state, marĭ şi micĭ, vorŭ intra în »uniunea vamală‟ şi egemonia prusiană se va întinde de la Baltică şi de la Adriatică pănă la Marmara.

»Se va dice că inventămŭ de plăcere combinaţiunĭ, scrie d. Saissy. Afirmămŭ cu tótă puterea convincţiunei că acestea suntŭ multŭ mai aprópe de adevĕrŭ, decâtŭ vorbele ministrului Tisza, că nu s'a încheiatŭ nimicŭ la Skiernevice. Pentru a face sĕ isbutéscă acestŭ mare proiectŭ, Franciei şi Angliei li se dă de lucru făcêndŭ cuceririĭ în depărtare. D. Bismark se ocupă cu acestŭ planŭ.«

## SCIRILE DILEI.

Din Aradŭ se comunică, că în lista comitatensă a virilişţilorŭ figuréză 91 de jidovĭ, prin urmare a treia parte din classa avută constă din jidovĭ. Acum se póte socotí — dice împărtăşitorulŭ acestorŭ rêndurĭ — câţĭ anĭ trebue, ca sĕ trécă tótă averea comitatului Aradŭ, a oraşului şi a întregei ţĕrĭ în proprietatea jidovilorŭ, décă deja după 17 anĭ de emancipare pe a treia parte au pusŭ mâna.

—0—

De câteva dile, la librăria Schmidecke din Sibiu suntŭ espuse portretele celorŭ trei eroi din 1784: Horia, Cloşca şi Crişanŭ.

—0—

Cetimŭ în »L'Indépendance roumaine«: »In Iaşĭ se facŭ marĭ pregătirĭ pentru strălucita serbare a lui Horia. Programulŭ e următorulŭ: 1) Conferinţă publică asupra revoluţiunii Românilorŭ din Transilvania în 1784, de d. G. Canu în sala cea mare a Universităţii; 2) Retragere cu facle, cu musica în frunte; 3) Banchetulŭ. Serbarea promite a fi imposantă.«

—0—

»România« află, că »*Albumulŭ lui Horia*« va apăré în curêndŭ.

—0—

Cunoscutulŭ filo-românŭ Ubicini, căruia i se votase si dreptulŭ de »cetăţénŭ românŭ,« a încetatŭ din viaţă în Parisŭ. Pentru orĭ ce Românŭ perderea e mare.

—0—

D. doctorŭ Marcovicĭ, spune „Telegrafulŭ." fiindŭ chematŭ prin depeşĭ la o consultaţiune a plecatŭ la Viena.

—0—

Lunĭ după amédĭ, scrie acelaşŭ diarŭ, o mulţime mare fŭ atrasă în otelulŭ Şteiner, din strada-Academiei, din Bucurescĭ. Unŭ ungurŭ, amantulŭ unei servitóre a d-lui Dracu, a voitŭ sĕ o omóre pentru că dênsa nu voia sĕ mai trăiască cu dênsulŭ. In disperarea lui a scosŭ unŭ bricégŭ din busunarŭ şi i-a făcutŭ o tăietură la gâtŭ. Pacienta a fostŭ imediatŭ transportată la spitalulŭ Colţii, ér făptuitorulŭ la poliţiă.

»Kolozs. Közl.« sĕ ia notă de causele, care facŭ ca Maghiarii din România sĕ facă cunoscinţă cu poliţia şi cu lanţurile, ér nu numai sĕ se bocéscă ca în dilele trecute.

—0—

Se scrie din Constantinopolŭ, că la episcopulŭ arménŭ din ţinutulŭ Haltanliului s'au presentatŭ vr'o sută de familii curdice din secta Yesid, esprimându-şĭ dorinţa de a trece la confesiunea lorŭ străbună, cea creştinéscă. Episcopulŭ le rĕspunse că nu i póte primi în sînulŭ bisericei creştine, de óre ce arŭ fi espusŭ prin acésta la o mulţime de persecuţiunĭ, atâtŭ elŭ, câtŭ şi întréga sectă. Curdii se adresară către Episcopulŭ catolicŭ, care fiindŭ mai neatêrnatŭ le şi primì rugarea, decidêndŭ diua botezului. Curdii au trimìsŭ apoi notabilĭ din ai lorŭ la guvernatorulŭ provinciei spre a-i cere autorisarea. Rĕspunsulŭ datŭ de guvernatorŭ celorŭ duoi trimişĭ a fostŭ, că trimişii, sub escorta gendarmilorŭ, fură espediaţĭ în Aleppo.

—0—

Partida revoluţionară din Rusia dă din nou semne de viaţă. A publicatŭ o fóiă volantă, care conţine între altele chitanţele pentru bogatele donaţiunĭ ce a primitŭ partida revoluţionară în scopulŭ unei procederĭ agresive şi arată causele pentru care mişcarea revoluţionară s'a sistatŭ pentru unŭ timpŭ óre-care Nesuccesulŭ de pănă acum alŭ partidei, fóia îlŭ atribue infidelităţii persónelorŭ. Acum însă, deórece partida are esacte informaţiunĭ despre personalulŭ poliţiei secrete, acţiunea va începe.

—0—

Astă séră trupa germană de operete va representá »Fiica d-lui Fabricius,« piesă originală de caractere în 3 acte.

## EREDITATEA CULTUREI LA POPORULU ROMÂNU.

(Urmare şi fine).

Alexandru Iliaşŭ, ca domnŭ alŭ Munteniei, erá fórte crudŭ, deşi când se numise domnŭ, vizirulŭ la protestulŭ Românilorŭ, le garantà acestora că Alexandru se va purta bine. Dacă-ĭ observa cineva nedreptatea faptelorŭ, dacă se plângea séu erá bănuitŭ, ordoná sĕ fie târêtŭ prin têrgŭ de códele cailorŭ, erá bătutŭ, închisŭ séu ucisŭ, atâtŭ poporulŭ câtŭ şi boerii. Unulŭ din boerii persecutaţĭ de acestŭ domnŭ fanariotŭ erá Lupu Mehedinţénulŭ. Elŭ fuge în Transilvania, îşĭ forméză acolo armată şi vine în ţéră, în contra lui Alexandru. Acesta vĕdêndu-se atuncĭ părăsitŭ de clasa boerilorŭ, face apelŭ la ajutorulŭ ţĕranilorŭ. — Aĭ fostŭ rĕu cu noi, îi rĕspundŭ ţĕranii. Ne-ai despoiatŭ, ne-ai chinuitŭ. Acum nu-ţĭ facemŭ nimicŭ, dér nu-ţĭ dămŭ ajutorŭ. Duşmanulŭ este aprópe; pleacă!

Alexandru le împărţĭ câte-va pungĭ de banĭ, şi plecà. Ear Lupulŭ, apropiându-se cu oştirea, măcelăria pre Grecii ce întâlnia în cale.

Balada poporală, întitulată „Stefăniţă Vodă,‟ ne spune cum Stefanŭ Surdulŭ, voindŭ sĕ prindă pre haiduculŭ Mihulŭ dela Cobiu, pre a cărui soră o răpise, a fostŭ domnulŭ prinsŭ de către hoţŭ. Isbutindŭ a-lŭ prinde în cursă, Mihulŭ îlŭ mustră pentru nelegiuirea ce-a făcutŭ şĭ-i aduse aminte:

Că în lume orĭ ce faptă
Are plată şi rĕsplată
Şi cum stá şi cum dicea
O frunză de fagŭ smucia,
Şi 'ntre buze o punea
Şi suná hoţişŭ din ea
Frunza 'n patru că plesnià,
Codrulŭ negru clocotiá.
De-unŭ lungŭ chiotŭ chiotia,
De-unŭ greu tropotŭ tropotia,
Şi 'mprejuru-le de-o dată
Se ivia o mândră ceată,
O ceată de voinicei.
Lotrii, puişorĭ de smei
Cu căciule stogoşate,
Cu ghiebe roşii pre spate
Şi mustăţĭ de varvaricŭ,
Cum stă bine la voinicŭ.
Lângă elŭ câtŭ îi zăria,
Mihulŭ astfelŭ le grăia:
Fraţii mei, neferii mei,
Lotrii puişorĭ de smei!
Ilŭ vedeţĭ voi pre ăstŭ omŭ?
Elŭ e mare, căcĭ e domnŭ,
Dér câtŭ e de domnŭ şi mare,
Minte cóptă încă n'are!
Hai, copii de mi-lŭ luaţĭ,
Prin săbii sĕ-lŭ fluturaţĭ,
Dér nimicŭ sĕ nu-i stricaţĭ,
Cale bună sĕ-i lăsaţĭ;
Că de-i domnulŭ priceputŭ,
E destulŭ câte-a vĕdutŭ ......!

Va dice cineva că acésta nu e istorie, că este o invenţiune poetică. E de observatŭ însă că în poesia poporală, care este productulŭ şi espresiunea, nu a unui individŭ, ci a unui poporŭ întregŭ, se oglindesce sufletulŭ şi morala acestuia. Datele de persóne, de locŭ şi de timpŭ, potŭ sĕ fie neesacte séu adevĕrate, dér suntŭ adevĕrate simţĕmintele şi modulŭ de a vedé şi de a cugeta ale poporului, esprimate prin poesiă. Décă acestea n'ar esista séu n'ar fi esistatŭ în sufletulŭ poporului, n'ar exista în poesia sa.

Cronicarulŭ bizantinŭ Ioannes Cantacuzenus ne relatéză unŭ faptŭ, care prin sublimitatea sa nu are altulŭ asemenea în tótă istoria omenirii. Duoi împĕraţĭ din Bizanţŭ, Andronicŭ celŭ bĕtrânŭ şi Andronicŭ celŭ tinĕrŭ, unnchiulŭ şi nepotulŭ, erau desbinaţĭ şi se luptau între sine pentru domniă. Intre ómenii lui Andronicŭ celŭ tînĕrŭ se afla unŭ păstorŭ românŭ din muntele Rodopŭ, cu numele Şerbanŭ Ciobanulŭ. Acesta fŭ prinsŭ de unŭ aliatŭ alŭ lui Andronicŭ celŭ bĕtrânŭ, unŭ anume Paleogulŭ; nevoindŭ a renegá cu nicĭ unŭ preţŭ credinţa sa către Andronicŭ celŭ tênĕrŭ, Paleologulŭ îi ia nevasta, îi ia copii, îi scóte doi dinţĭ, îi arde fălcile cu ferŭ arsŭ, este aruncatŭ pre urmă la închisóre. Tóte în zadarŭ. Şerbanŭ declară că vrea sĕ rĕmână credinciosŭ lui Andronicŭ celŭ tinĕrŭ.

Prin inteliginţa sa rĕuşesce în urmă a scăpá din închisóre şi a-şĭ mântui astfelŭ viéţa. Schimbându-se norocuŭ luptei, Andronicŭ celŭ tinĕrŭ erá învingĕtorŭ şi prinde pre Paleologŭ.

Impĕratulŭ, aflândŭ de cele petrecute, întrébă pe păstorŭ, sĕ-i spună ce poftesce de la elŭ? — Sĕ ierţĭ pe Paleologulŭ, îi rĕspunse păstorulŭ. — Cum? Paleologulŭ ţi-a luatŭ nevasta şi copii, te-a chinuitŭ, ţi-a scosŭ dinţii, ţi-a arsŭ fălcile cu ferŭ arsŭ, şi tu cerĭ sĕ-lŭ iertŭ? — Da, Măria ta; nu este pentru mine unŭ câştigŭ mai mare ca acesta, ca eu care amŭ fostŭ robulŭ lui Paleologulŭ şi care m'a chinuitŭ, sĕ-i dăruescŭ iertare.

Impăratulŭ şi curtea sa rĕmase uimiţĭ de atâta mărinimiă, şi s'au ruşinatŭ de a nu fi mai puţinŭ generosŭ decâtŭ unŭ păstorŭ.

Luminatŭ prin cultura intelectuală, de ce n'ar fi capabilŭ unŭ poporŭ, care are asemenea calităţĭ morale?

D. Hâşdĕŭ încheie prin a arătá necesitatea rĕspândirii culturei intelectuale în proporţiunĭ câtŭ se póte mai întinse. Pentru că, dice d-sa, cultura unei părţĭ a poporului, numai cultura unei singure clase, este asemenea munţilorŭ pe suprafaţa globului. Naţiunea în întregulŭ ei se consideră necultă, precum pămêntulŭ, cu tótă înălţimea munţilorŭ de pre suprafaţa sa, în întregulŭ sĕu se consideră rotundŭ.

In o altă conferinţă, care se va ţine probabilŭ la 21 Octomvre, cu ocasiunea serbării centenarului lui Horia, D. Hâşdĕŭ a promisŭ a vorbí despre cultura intelectuală a puporului românŭ.

**„Carpaţii."**

## FOILETONŬ.

### Esposiţia de motorĭ şi instrumente pentru mica industriă în Viena 1884.

Viena, 10 Octomvre 1884.

Technica progreséză cu paşĭ repedĭ. Sciinţa acésta binefăcĕtóre, alŭ cărei timbru marchéză spiritulŭ veacului în care trăimŭ, după ce a fundatŭ şi consolidatŭ industria mare, de vre-o două decenii a începutŭ a se îngrijí de viéţa industriei micĭ, care prin colósele de fabricĭ şi maşinĭ erá cumplitŭ ameninţată. Cestia de deslegatŭ, în casulŭ acesta erá: »prin ce mijlocŭ maí eftinŭ şi mai productivŭ, s'ar puté înlocui în mica industriă puterea braţului omenescŭ, care pre lângă aceea că este insuficientŭ mai are şi rĕulŭ, că din di în di este mai scumpŭ?« »Cum se póte ridicá productivitatea industriei micĭ, ca acésta în lupta ei de concurinţă cu cea mare sĕ nu fie copleşită, nimicită de ea?‟

E cestiune socială de mare valóre deslegarea îndestulitóre a acestorŭ întrebărĭ. Dela acésta deslegare depinde esistenţa multorŭ milióne de ómenĭ, de aci depinde viéţa unui întregŭ stratŭ socialŭ — viéţa meseriaşului. Fără acestŭ stratŭ socialŭ, întréga societate este otogită, căcĭ stratulŭ acesta forméză basa societăţii statului, stratulŭ acesta este marca culturei şi bunăstării la fie-care poporŭ, este mĕsura de putere, de viéţă a fiecărei naţii; din causă că elŭ produce avere, nu consumă.

Ei, esposiţia de motorĭ, deschisă în luna lui Iulie în Viena, ne dovedesce în modŭ convingĕtorŭ, că technica a sciutŭ deslegá întrebările puse. Eu ca laicŭ, îmĭ permitŭ de a dá publicului românŭ, unŭ micŭ raportŭ despre cele vĕdute.

Iniţiativa acestei esposiţii a purcesŭ nu dela guvernŭ — căcĭ este unŭ semnŭ de slabiciune, de lene a cere tóte dela guvernŭ fie elŭ câtŭ de părintescŭ — ci dela reuniunea micei industrii din Austria de josŭ. Guvernulŭ i-a datŭ spriginulŭ sĕu, ér protectoratulŭ l'a primitŭ Archiducele Carolŭ Ludovicŭ. Premii nu se dau, din causă că scopulŭ esposiţiei este: 1) a face micilorŭ industriaşĭ, cunoscute progresele tehnicei în perfecţionarea instrumentelorŭ (uneltelorŭ): 2) a le arĕtá progresele sciinţei în perfecţionarea motorilorŭ micĭ şi prin acésta a generalisà introducerea lorŭ în industria mică; 3) a aduce în contactŭ imediatŭ pe consumătorĭ cu producĕtorii acestorŭ motorĭ, va sĕ dicá: a le înlesní calea procurării.

Astfelŭ „jury‟ nu esistă, dar esistă o comisiă de esperţĭ, carĭ esaminéză puterea de lucru a motorilorŭ espuşĭ şi pe basa acestei esaminărĭ dau producĕtorĭ atestate. Consumătorului i-se ajută prin acésta de a nu fi păcălitŭ în cumpĕrare.

Palatulŭ societăţii de gradinăritŭ »Gartenbaugesellschaft« fŭ adoptatŭ pentru esposiţiă. Aci erau aranjate, în şése grupe, tóte obiectele espuse.

Grupa 1-ă motorĭ şi părţĭ de ale lorŭ; a 2-a. Aparate fisicale şi chemice; a 3-a. Maşinĭ şi unelte de a produce unelte pentru mica industriă. a 4-a. Transmisiunĭ. a 5-a. Mijlóce pentru reproducţiă. a 6-a. Mijlóce pentru înlesnirea învĕţământului diferitelorŭ meserii.

Motorii erau puşĭ în acţiune în totŭ timpulŭ visitării, ca astfelŭ fie-cine sĕ se pótă convinge de lucrulŭ, manipularea şi activitatea lorŭ. De două orĭ pre septămână erau prelegerĭ publice gratuite pentru visitătorĭ, in carĭ specialiştĭ de bunŭ nume îţĭ esplicau şi demonstrau progresele micei industrii şi desvoltarea ei. Motorii erau puşĭ în acţiune prin forţă de apă, de vaporĭ, prin ardere de gazŭ, prin electricitate şi tóte aceste maşinuţe erau construite după principiulŭ de a puté fi aplicate în spaţŭ micŭ, neavêndŭ dimensiunĭ marĭ, adecă în odaia meseriaşului; de a nu avé greutate mare, de nu produce sgomotŭ multŭ ori sguduire mare, ca vecinulŭ, orĭ clădirea unde suntŭ aşédate sĕ nu sufere; de a nu consumá alimentaţie multă; de a fi câtŭ se póte mai eftine. Forţa motorică nu avea sĕ trécă peste puterea de 3 cai.

Franţa — unde s'a născutŭ primulŭ motorŭ micŭ Germania şi Austria erau representate la acestŭ concursŭ sciinţificŭ binefăcĕtorŭ şi de unŭ mare viitorŭ. Ungaria, care pretinde a representá şi a purtá cultura în Orientŭ, lipsea mai cu totulŭ. De ce?

Era o plăcere de a vedea în acţiune acestĭ maestrii micuţĭ, prin esactitatea şi dibăcia lorŭ îţĭ storcéu admirarea. Aci unulŭ era aplicatŭ sĕ croéscă după desemnŭ, altulŭ sé cósă, altulŭ sĕ poleiască lemne pentru strungarĭ şi têmplarĭ, altulŭ îţĭ cosea ghetele, după ce talpa şi pielea era aplicată provisoricŭ pe calapodŭ şi alte, şi altele. La tóte îlŭ poţĭ aplicá ca pre unŭ bunŭ şi inteligentŭ muncitorŭ. Astfelŭ sciinţa cu mână sigură ia din universŭ puterea motorică, şi prin legile ei esacte însufleţesce acéstă maşină, care sub conducerea inteligentă a omului lucră, muncesce şi produce pentru elŭ! Câtă avere, câtă fericire produce omenimei o astfelŭ de invenţiă!

## Adunarea generală

a reuniunei învĕțătorilorŭ români din districtulŭ alŭ X, Brașovŭ ținută la 23, 24 și 25 Septemvre în opidulŭ Râșnovŭ.

(Urmare și fine din N-rulŭ 195).

**Ședința IV, dela 25 Septemvre.**

După cetirea apelului nominalŭ și după autenticarea proceselorŭ verbale din ḑiua premersă urméză cetirea rapórtelorŭ comisiunilorŭ, din carĭ amintescŭ aci numai atâtŭ în ceea-ce privesce comisiunea alésă pentru revisuirea raportului comitetului centralŭ, că acesta pe lângă unele micĭ observărĭ s'a aflatŭ a fi esactŭ, pentru care adunarea generală a votatŭ absolutoriu on. comitetŭ. Astfelŭ s'a esauriatŭ materialulŭ prescrisŭ de a se luá la desbatere în adunarea generală a reuniunii din districtulŭ susŭ amintitŭ.

Nu va fi fără interesŭ a se sci, că reuniunea nóstră posede astăḑi unŭ capitalașŭ de preste 800 fl. pusŭ la cassa de păstrare și o parte mică elocată cu siguranță la particularĭ. Ce s'atinge de activitatea comitetului n. resp. a reuniunei pe terenŭ purŭ scientificŭ — acésta încâtŭ pentru anulŭ espiratŭ culminéză în următórele: S'a discutatŭ în subdespărțĕminte tema propusă de comitetulŭ centralŭ; »studiulŭ geografii în anulŭ I și alŭ II. de scólă.« Resultatulŭ este a se vede din actele depuse la archivă. Atâta se póte însemnă, că tóte 4 despărțĕmintele au venitŭ la acelașŭ resultatŭ finalŭ: Studiulŭ geografii trebue propusŭ în modŭ intuitivŭ și în strînsă legătură cu celelalte disciplinĭ etc. Apoi s'a mai censuratŭ din partea comitetului centralŭ I. nisce gramaticĭ, ce ar fi fostŭ a se premiă. (Premiulŭ Dorca de 2 napoleoni). Resultatulŭ acestei censurărĭ nu'lŭ scimŭ. O pedecă a fostŭ pentru comitetŭ întârḑiata aprobare a statutelorŭ celorŭ noui. — Deocamdată ne abstĭnemŭ a aruncă câtŭ de puțină vină asupra cuiva. Destulŭ că în fine statutele s'au provĕḑutŭ cu clausula de întărire din partea Prea Ven. Consistoriu s'au tipăritŭ și distribuitŭ gratis membrilorŭ.

La invitarea, ce s'a făcutŭ din partea învĕțătorilorŭ din Trei-scaune, la anulŭ viitorŭ, adunarea generală sĕ va ține în opidulŭ Bretcu.

Ceea-ce privesce primirea și menajarea membrilorŭ reuniunei, observămŭ cu plăcere, că primirea a fostŭ căldurósă nu numai din partea fraților învĕțătorĭ și locuitorii români, ci și de cătră conlocuitorĭ sașĭ, carĭ la petrecerile ce le-au avutŭ între membrii reuniunei s'au vĕḑutŭ a fi aprópe emoționațĭ de buna venire a reuniunii nóstre în sĕnulŭ lorŭ. Pentru care primescă și aci sincera nóstră mulțumire, încredere și unire pe tĕrĕmulŭ culturii tinerimii și așteptării poporului. De asemenea înquartirarea a fostŭ mulțămitóre. Meritulŭ se atribue on. corpŭ învĕțătorescŭ românŭ din locŭ în frunte cu meritatulŭ și energiculŭ directorŭ G. Proca și cu bravulŭ preotŭ D. Nanŭ. Mâncările de asemenea au fostŭ indestulitóre, deși unora li s'au părutŭ cam pipărate. Numai unŭ lucru n'a fostŭ tocmai potrivitŭ: și adecă acela, că s'a destinatŭ ca locŭ pentru ținerea ședințelorŭ adunării biserica, în care pe vremea asta eră cam rece și afară de aceea sĕ producea în ea și unŭ echo prea mare, prin care la celŭ mai micŭ sgomotŭ sĕ conturba liniștea éră vorbitorii trebuiau să ia o ținută prea încordată și de multe-orĭ nenaturală.

Uitasemŭ, să amintescŭ, că Duminecă séra s'a datŭ din partea mai multorŭ învĕțătorĭ dintre carĭ merită atențiunea d-lŭ Z. Butnariu în frunte cu d-lŭ Iacobŭ Mureșianŭ jun. o serată musicală în sala hotelului celui nou din Rĕșnovŭ, care a reeșitŭ spre lauda concertanțilorŭ de minune bine, ba a adusŭ în fine chiarŭ și unŭ modestŭ profitŭ materialŭ de vre-o 16 fl., care sumă s'a și alipitŭ la fondulŭ reuniunei.

Écă pe scurtŭ activitatea adunării generale a reuniunii nóstre din éstŭ anŭ. Unŭ progresŭ mai mare și evidentŭ ca în ceilalțĭ anĭ, nu s'a pututŭ constată, afară de aceea, că reuniunea nóstră s'a pusŭ pe unŭ tĕrĕmŭ mai practicŭ; chiar și materiele didactice de pertractatŭ în ea, la inițiativa Măritului consistoriu din Sibiiu au luatŭ unŭ avĕntŭ mai puternicŭ.

Orice s'arŭ ḑice împotriva reuniunii nóstre de cătră unii pesimiștĭ și rĕutăcioșĭ, totușĭ în realitate ea este unŭ factorŭ culturalŭ de mare însemnătate în acestŭ ținutŭ. O parte bună din învĕțătorii acestorŭ părțĭ are de a mulțămi multŭ acestei reuniunĭ, care deși tînĕră și dispunĕndŭ de puține mijlóce, totușĭ după putință n'a lipsitŭ de a'șĭ oferĭ cu tótă bunăvoința concursulŭ sĕu moralŭ și materialŭ pe altarulŭ culturei și ușurării sarcinei învĕțătorului românescŭ.

Se observă în genere, ca încheiere, că deși reuniunile nóstre învĕțătoresci din întréga archidiecesă progreséză din ḑi în ḑi, totușĭ la prima ochire în viața lorŭ, se vede că ducŭ o viață órecum monachală séu cum așŭ ḑice eu mai bine esoterică, pentrucă nu convinŭ unele cu altele mai desŭ spre a'șĭ comunica una alteia resultatele cele mai practice dobĕndite în una séu în alta. Nu se póte negă, că Mar. consistoriu are cunoscință din acte despre activitatea fiiecăreia, dar ce folosŭ, că noi nu scimŭ nimicŭ sau prea puținŭ din aceea. Mijloculŭ celŭ mai practicŭ și póte unículŭ prin care s'ar pute delătura acestŭ inconvenientŭ, eu credŭ că ar fi acela: ca 1) sĕ se înființeze unŭ organŭ pedagogicŭ cu concursulŭ tuturorŭ reuniunilorŭ învĕțătoresci din Archidiecesă, care organŭ să-le servéscă cum așŭ ḑice eu mai bine, ca unŭ salonŭ de conversațiune și convenire între ele; 2) prin acestŭ organŭ, precum și din partea autorității superióre scol. să se pregătéscă unŭ planŭ bine chibzuitŭ pentru unŭ congresŭ (Lehrertag) de învĕțătorĭ din întréga diecesă.

**Unŭ membru.**

## ULTIME SCIRI.

**Berlinu**, 28 Octomvre. — O scrisóre a împĕratului Vilhelm cătră consiliulŭ de regență din Brunșvigŭ aprobă atitudinea acestuia în contra ducelui de Cumberland. Dieta brunșvigiană a luatŭ o resoluțiune, care esprimă speranța, că drepturile împĕratului și ale imperiului se vorŭ păzi.

**Bruxela**, 28 Octomvre. — Abia s'a publicatŭ în „Moniteur" constituirea noului cabinetŭ și liberalii au și lipitŭ pe ziduri afișe, în care se ḑice: „Numai numele suntŭ schimbate, încolo totŭ Iesuiții suntŭ la cârmă ca și mai 'nainte!" Consiliulŭ comunalŭ a votatŭ în unanimitate desființarea nouei legĭ scolare.

**Petersburgŭ**, 28 Octomvre. — Unŭ renumitŭ criminalŭ politicŭ a căḑutŭ în mânile poliției. Vjera Figner, care a fostŭ grațiată, se află în ultimulŭ stadiu de atrofiă. Oficerii condamnațĭ la mórte, baronulŭ Stromberg și Rogacef, au fostŭ spĕnḑurațĭ în fortăréța Schlüsselburg.

**Nișŭ**, 28 Octomvre. — Poporațiunea albanesă din Veles s'a revoltatŭ. Resculații au arsŭ satele Mezilovo, Pacheneliste și Apesez, le-au jăfuitŭ și au măcelăritŭ poporațiunea din ele.

**Cairo**, 28 Octomvre. — Circulă sgomotulŭ ca demnŭ de credutŭ, că Chartumulŭ a căḑutŭ în mânile insurgențilorŭ. Oficialŭ însĕ nu s'a adeveritŭ acestŭ sgomotŭ.

## DIVERSE.

† **Necrologŭ.** — Ione Codru Drăgușanulŭ, secretarŭ la comitetulŭ scolasticŭ grănițărescŭ, fostŭ vice-căpitanŭ alŭ districtului Făgărașŭ, apoi vice-comite și președinte alŭ sedriei orfanale a comitatului Făgărașului, membru alŭ Asociațiunei transilvane, etc., după unŭ morbŭ de două sĕptĕmânĭ, în alŭ 67 anŭ alŭ etății, a încetatŭ din viĕță în 26/14 Octomvre a. c.

Fie-i țĕrîna ușóră și memoria ne-uitată!

**O păcălélă împĕrătéscă.** — O nostimă păcălélă au trasŭ Italienilorŭ patru șarlatanĭ sosițĭ de pe cóstele Africei. Acum câteva lunĭ patru indigenĭ din Assab debarcară la Brindisi. Ei fură preumblațĭ în orașŭ gratuitŭ, călĕtoriau în vapóre de clasa I, fură arĕtațĭ Regelui, ducelui de Aosta care îi încărcară de onorurĭ de darurĭ și chiar îi decoră. Unulŭ era prințulŭ moștenitorŭ din Assab, celălaltŭ era soția sa Kamil, apoi unŭ rĕsboinicŭ invulnerabilŭ, care omorîse sute de vrășmașĭ și Kretou diplomatul șambelan. Toțĭ veniau din țéra Asabului asupra căreia Italia vré sĕ'șĭ stabiléscă protectoratul. Africanii fură dușĭ la Turin unde fură serbătorițĭ și mai multŭ, de aci îndĕrătŭ la Néapole unde au fostŭ îmbarcațĭ spre a fi dușĭ în patrie. Dar din Assab sosi o veste supĕrătóre; acești prințĭ erau nisce pungașĭ carĭ erau angajațĭ pentru a face reclamă de cătră comitetulŭ exposițiunei din Turinŭ. Și étă cum regele și ducele de Aosta au fostŭ păcălițĭ și cum tesaurulŭ a cheltuitŭ 300,000 lei. Prințulŭ este unŭ falșŭ prințŭ, prințesa o aventuriară cunoscută pe țĕrmurile Mărei roșii, marele rĕsboinicŭ fusese chelnerŭ la Sues ear Șambelanulŭ feciorŭ pe unde va,

**Unŭ nou sciu de reclamă.** — Intr'unŭ cimitirŭ din Paris se află pe o pétră momĕntală următórea inscripțiune: »Aci odihnesce virtuósa Carolina, soția lăcătușului Gabére; gratiile acestui mormĕntŭ, ce s'au ridicatŭ celei mai bune dintre femei, suntŭ făcute în atelierulŭ bărbatului ei.«

**Jubileulŭ degetarului.** — La 19 curentŭ s'a serbatŭ jubileulŭ de 200 de anĭ dela invențiunea degetarului După unŭ documentŭ ce se află în posesiunea unei familii olandeze, în 19 Oct. 1684 argintarulŭ Nicolau de Bensolen din Amsterdam a trimisŭ ântéiulŭ degetarŭ, inventatŭ de dênsulŭ, ca darŭ de ḑiua nascerii d-şórei, Myfrouw von Reusselaer cu o scrisóre, în care o rugă sĕ priméscă »acestŭ scutŭ alŭ silitórelorŭ ei degete la cusutŭ.« Mai târḑiu degetarulŭ a fostŭ introdusŭ în Anglia de I. Latting, unde a începutŭ a se fabrica în masă mare.

**Norma esecutată de papagalĭ.** — Ḑiarulŭ »Gaulois« spune că unŭ italianŭ stabilitŭ în America, a avutŭ ideia d'a învĕța o societate de papagalĭ sĕ cânte. Luna trecuta elŭ dede cu ei o representațiune în Lima, din Peru. Pe afișurĭ se vedea scrisŭ: »Norma de Bellini« (fragmente) cu solurĭ și corurĭ, acompaniate d'o orgă. Teatrulŭ eră înțesatŭ de lume, care aplauda mereu, căcĭ cânteculŭ papagalilorŭ în corŭ eră fórte amusantŭ. Dér când ei cântară cavatina »Casta Diva,« aplausele fură atâtŭ de sgomotóse, încâtŭ trupa speriată începŭ sĕ sbóre, și acésta speriă pe publicŭ. Panica fu atâtŭ de mare, încâtŭ publiculŭ nu putu eșĭ din sală de câtŭ cu mare anevoință. Unŭ omŭ fu strivitŭ cu acéstă ocasiune.

Editorŭ: Iacobŭ Mureșianu.
Redactorŭ responsabilŭ: Dr. Aurel Mureșianu.

---

In grupa a 4-a aparatele fisicale și chemice îțĭ arĕtau, cum poțĭ folosi căldura și lumina, cum forța apei, care se perde în atâtŭ de mare cantitate nefolositŭ, cum electricitatea orĭ alte procese chemice ca tóte acestea sĕ lucre, sĕ producă, sĕ câștige în loculŭ brațelorŭ scumpe. De esemplu: o mașină de cusutŭ se pune în activitate prin lampa mică de petroleu, care îțĭ dă și lumină de lipsă. Și cum? Căldura produsă prin procesulŭ de ardere a petroleului, care căldură altcum se perde nefolosită, o folosește pentru producere de vaporŭ adecă ca putere motorică. Apăsarea apeductului din Viena — nu întregŭ, cacĭ acela are o forță colosală, ci numai a țevei ce conduce apa în fie care casă — o foloseste ca putere motorică. Și cum? Simplu de totŭ. Aplică o tulumbă mică în calibru în țéva apeductului, pune tulumba în contactŭ cu o turbină mică și îndată are o putere motorică egală cu 2 puterĭ de caĭ, pre acésta o póte înpărți prin transmisiuni în diferite locurĭ, și face diferite brațe. Intréga minune când o vedĭ funcționândŭ înaintea ochilorŭ îțĭ este unŭ ou de-alŭ lui Columb. — Descrierea specială a cestorŭ mechanisme cadŭ în sfera tehnicei și astfelŭ eu ca nespecialistŭ nu potŭ servi cu ea.

Aceste progrese ale sciinței îțĭ dau de cugetatŭ. Fără voe te cugețĭ la viitorulŭ poporului tĕu, alŭ patriei tale, căcĭ brățele acestea însuflețite prin sciință suntŭ soldațĭ carĭ cucerescŭ, carĭ te robescŭ pre nesimțite, din causă că, cu ajutorulŭ lorŭ, meseriașulŭ produce, cu multŭ mai eftinŭ, sumele de obiecte de industriă carĭ îțĭ trebuescŭ ḑilnicŭ neapĕratŭ, decâtŭ acestea s'ar pute produce prin lucrulŭ brațului. Astfelŭ pre nesimțite te tredescĭ cuceritŭ, robitŭ pre cale comercială, și de lanțurile acestea te desfacĭ mai greu ca de altele.

Nouĕ Românilorŭ, carĭ vécuri întregĭ amŭ fostŭ sclavii altora, mașinele ce avĕu sĕ muncéscă pentru alții; nouĕ, cărora prin legile țĕrii ni-eră opritŭ de a ne face meseriașĭ — afară de nu te renegai — aceste progrese ale sciinței ne ḑicŭ în modŭ categoricŭ: îmbrățișațĭ maestriile de voițĭ sĕ fițĭ!«

Trecutulŭ nostru prea tristŭ ne scusă, ne legitiméză lipsa industriei marĭ și micĭ. Românii din Transilvania și Ungaria au fostŭ sute de anĭ sclavii Maghiarilorŭ ér' cei din România avĕu sĕ apere în continuu sfânta cruce, erau oșteni permanențĭ. Astfelŭ, fiindŭ prima barieră a creștinătății, ei prin virtuțile lorŭ rĕsboinice au contribuitŭ indirectŭ multŭ la progresele civilisației apusene. E unŭ adevĕrŭ sfântŭ acesta și arŭ trebui sĕ ne folosimŭ de elŭ după cuviință, căcĭ suntŭ mulțĭ de aceea carĭ arŭ falsifica trecutulŭ, numai ca sĕ nu avemŭ pretențiĭ la presentŭ. Pre industriă deci sĕ ne punemŭ cu voinicĭă de voimŭ sĕ fimŭ, căcĭ puterea de viață a unei națiĭ stă mai multŭ în plugŭ, în acŭ, în ciocanŭ, în daltă, decâtŭ în condeiu. Și nu vedemŭ noi cum se rentéză fructele scumpe și amare ale condeiului în Ungaria? Décă eștĭ Românŭ, care ți-ai alesŭ sciința ca isvorŭ alŭ vieții, porțĭ semnulŭ deja de a fi persecutatŭ și șicanatŭ de inimicii nĕmului tĕu. Tehnicĭ, filosofĭ, medicĭ, ba chiar și mare parte din juriștĭ sunt forțațĭ a'șĭ părăsi patria lorŭ scumpă și iubită, pentru de a'șĭ căuta subsistința pribegindŭ prin lume. Mai îndemnă viitorulŭ acesta, atâtŭ de tristŭ precât este și de nedreptŭ, pre părințĭ să'șĭ supórte greutățile unei crescerĭ universitare?

Viitorulŭ nostru deocamdată este calea industriei, căcĭ cu inteligința nóstră înnăscută, cu gustulŭ nostru esteticŭ, care se dovedesce pré lămuritŭ în tóte obiectele industriei nóstre de casă, noi vomŭ deveni pre calea industriei factorĭ de bună valóre. Preoții în biserică, învĕțătorii în scólă, părinții în casă sĕ îndemne pe copii lorŭ pe calea industriei, căcĭ pe astă cale este de câștigatŭ onóre, avere și viĕță, independență pentru tine și poporulŭ tĕu. Sĕ nu imitămŭ pe Maghiarĭ alŭ căruĭ idealŭ este de a fi amploiatŭ — »ur« — domnŭ, cum ḑicŭ ei, căcĭ étă', după o viĕță de statŭ independentŭ de mai o miă de anĭ, aḑi stau înaintea Europei totŭ mai atâtŭ de seracĭ de industria ca și noi. Cu ce se vorŭ scusă óre? Póte cu aceea că suntŭ Maghiarĭ. Aḑi se sforțéză a face ce n'au făcutŭ în ḑece vécurĭ. Și cum? Prin unire internă, elementulŭ neapĕratŭ de lipsă a orĭ și cărei desvoltărĭ? Ba, ci prin esclusivismŭ specialŭ maghiarŭ! Scólele lorŭ de țĕsutŭ, de sculptatŭ în lemnŭ le-au așeḑatŭ câtŭ se póte de depărtatŭ de Românĭ, după ce s'au îngrăditŭ și cu limba. Ar fi mare nefericire pentru idea de statŭ maghiarŭ, după definițiunea modernă, décă sĕrmanii moții, cei carĭ au deja industria de lemnŭ primitivă, décă ei pe carĭ solulŭ unde locuescŭ, pre carĭ necesitatea și tradiția îi duce pre calea acestei industrii, ar învĕță a'șĭ perfecționă producțiile, și astfelŭ ar deveni cu încetulŭ din sĕracĭ ce suntŭ, avuțĭ ca Helvețianii ori Bavarezii din Alpĭ, alŭ cărorŭ capitalŭ nesecaverŭ este lemnulŭ și cuțitulŭ de lucru. Curióse timpurĭ am ajunsŭ!

**Dr. Ioanŭ Neagoe.**

### Cursulŭ la bursa de Viena

din 28 Octomvre st. n. 1884.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Rentă de aurŭ ungarâ6% | 123.15 | Bonurĭ croato-slavone . . | 100.— |
| Rentă de aurŭ 4% . . . | 93.40 | Despăgubire p. dijma de vinŭ ung. . . . . . . | 98.25 |
| Rentă de hârtiă 5% . . | 88.85 | Imprumutulŭ cu premiu ung. . . . . . . . . | 115.50 |
| Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare . . . . . . . | 143.— | Losurile pentru regularea Tisei și Segedinului . | 115.50 |
| Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune) . . . | 97.60 | Renta de hărtiă austriacă | 81.— |
| Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune) . . . . | 119.30 | Renta de arg. austr. . . | 82.15 |
| Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune) . . . . | 104.75 | Renta de aurŭ austr. . . | 103.50 |
| Bonurĭ rurale ungare . . | 101.— | Losurile din 1860 . . . | 134 60 |
| Bonurĭ cu cl. de sortare | 99.75 | Acțiunile băncei austro-ungare . . . . . . . | 862.— |
| Bonurĭ rurale Banat-Timișŭ . . . . . . . . | 100.— | Act. băncei de creditŭ ung. | 287.— |
| Bonurĭ cu cl. de sortare | 99.25 | Act. băncei de creditŭ austr. | 286.50 |
| Bonurĭ rurale transilvane | 99.75 | Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ . . . . . | 5.78 |
| | | Napoleon-d'orĭ . . . . . | 9.70½ |
| | | Mărcĭ 100 împ. germ. . . | 59.60 |
| | | Londra 10 Livres sterlinge | 122,25 |

### Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 17 Octomvre st. v. 1884.

| | Cump. | vênd. |
|---|---|---|
| Renta română (5%). . . . | | » |
| Renta rom. amort. (5%) . . | | » |
| » convert. (6%) . . | » | » |
| Împr. oraș. Buc. (20 fr.) . . | » | » |
| Credit fonc. rural (7%) . . | » | » |
| » „ „ (5%) . . | „ | „ |
| » » urban (7%) . . | » | » |
| » » » (6%) . . | » | » |
| » » » (5%) . . | » | » |
| Banca națională a României | | 1410 |
| Ac. de asig. Dacia-Rom. . . | | 370 |
| « » » Națională . . | | |
| Aurŭ . . . . . . . . . | 6·40% | |
| Bancnote austriace contra aurŭ | 2·07 | 2.08 |

### Cursulu pieței Brașovŭ

din 29 Octomvre st. n. 1884.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Bancnote românescĭ . . . . | Cump. | 9.06 | Vênd. | 9.07 |
| Argint românesc . . . . . . | » | 9.— | » | 9.05 |
| Napoleon-d'orĭ . . . . . . . | » | 9.66 | » | 9.68 |
| Lire turcescĭ . . . . . . . . | » | 10.92 | » | 10.98 |
| Imperialĭ . . . . . . . . . | » | 9.90 | » | 9.92 |
| Galbenĭ . . . . . . . . . . | » | 5.66 | » | 5.68 |
| Scrisurile fonc. »Albina« . . | » | 100.— | » | 101.50 |
| Ruble Rusescĭ . . . . . . . | » | 122. 5 | » | 123.— |
| Discontulŭ » . . . | 7—10 % pe anŭ. | | | |

**Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ se potŭ cumpĕra în tutungeria lui Gross (în casa prefecturei.)**



Nr. 898.

## PUBLICAȚIUNE!

Prin acésta sĕ aduce la cunosciința publică cumcă: în 26 Noemvre 1884, 9 óre a, m. se vorŭ vinde pe calea licitațiunei publice 86 jug. pădure de molidŭ și bradŭ din pădurile comunei nóstre, Rodna nouă, comitatulŭ Bistrița-Năsĕudŭ, cerculŭ Rodna, — situate pe „Isvorulŭ Smăului.“ — Licitațiunea se va ține în cancelaria subscrisei comune.

Prețulŭ strigărei s'a statoritŭ cu 70 fl. v. a. per jugerŭ.

Licitanții vorŭ avé a depune ca vadiu 10% dela întregŭ prețulŭ pădurei ce se va vinde. Cumpĕrătorulŭ va avé a plăti la cassa comunei nóstre imediatŭ după încheiarea protocolului de licitațiune 1000 fl., afară de vadiulŭ depusŭ, care încă se va reține.

Oferte sigilate se primescŭ până în 25 Noemvre 1884 6 óre p. m.

Condițiunile de licitațiune sĕ potŭ vedé în detaiu la cancelaria subscrisei comune în órele de cancelariă.

Primăria comunei Rodna nouă 24 Octobre 1884.

**Tanase Olariu,** primarŭ. **Iacobŭ Beiciu,** not. cerc.

# Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** și pe linia **Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta** a căilei ferate orientale de statŭ reg. ung.

### Predealŭ-Budapesta

| | Trenŭ accelerat | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus | Trenŭ de persóne |
|---|---|---|---|---|
| Bucurescĭ | 7.15 | — | — | — |
| **Predealŭ** | 1.09 | — | — | 3.50 |
| Timișŭ | 1.33 | — | — | 10.15 |
| Brașovŭ | 2.06 | — | — | 10.50 |
| | 2.16 | 6.30 | 5.45 | |
| Feldióra | 2.44 | 7.09 | 6.28 | |
| Apatia | 3.03 | 7.41 | 7.07 | |
| Agostonfalva | 3.18 | 8.09 | 7.42 | |
| Homorodŭ | 3.51 | 8.53 | 8.51 | |
| Hașfaleu | 4.51 | 10.18 | 10.52 | |
| Sighișóra | 5.11 | 10.55 | 11.56 | |
| Elisabetopole | 5.39 | 11.36 | 12.43 | |
| Mediașŭ | 6.00 | 12.11 | 1.23 | |
| Copșa mică | 6.29 | 12.35 | 2.07 | |
| Micăsasa | — | 12.54 | 2.27 | |
| Blașiu | 7.02 | 1.29 | 3.06 | |
| Crăciunelŭ | — | 1.45 | 3.22 | |
| Teiușŭ | 7.38 | 2.26 | 4.15 | |
| Aiudŭ | 7.55 | 2.48 | 4.44 | |
| Vințulŭ de susŭ | — | 3.12 | 5.10 | |
| Uióra | — | 3.19 | 5.19 | |
| Cucerdea | 8.24 | 3.36 | 5.47 | |
| Ghirișŭ | 8.48 | 4.10 | 6.38 | |
| Apahida | — | 5.39 | 8.51 | |
| Clușiu | 10.08 | 5.59 | 9.18 | |
| | 10.18 | 6.28 | 8.00 | |
| Nedeșdu | — | 6.54 | 8.34 | |
| Ghirbĕu | — | 7.10 | 8.59 | |
| Aghirișŭ | — | 7.25 | 9.35 | |
| Stana | — | 7.49 | 10.16 | |
| Huiedinŭ | 11.33 | 8.11 | 11.04 | |
| Ciucia | 12.06 | 8.52 | 12.17 | |
| Bucia | — | 9.11 | 12.47 | |
| Bratca | — | 9.29 | 1.21 | |
| Rév | 12.51 | 9.52 | 2.05 | |
| Mezö-Telegd | 1.21 | 10.27 | 3.08 | |
| Fugyi-Vásárhely | — | 10.46 | 3.39 | |
| Várad-Velinţe | — | 10.56 | 3.55 | |
| Oradia-mare | 1.49 | 11.04 | 4.06 | |
| | 1.54 | 11.14 | 7.30 | |
| P. Ladány | 3.14 | 1.47 | 11.05 | |
| Szolnok | 5.10 | 4.40 | 2.37 | |
| **Buda-pesta** | 7.30 | 7.44 | 6.40 | |
| Viena | 2.00 | 6.20 | 2.00 | |

### Budapesta—Predealŭ

| | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus | Trenŭ accelerat | Trenŭ omnibus |
|---|---|---|---|---|
| Viena | 8.25 | 8.35 | 3.30 | 8.00 |
| **Budapesta** | 8.00 | 6.55 | 9.45 | 2.47 |
| Szolnok | 11.24 | 10.55 | 12.18 | 6.36 |
| P. Ladány | 2.01 | 2.04 | 1.59 | 10.09 |
| Oradea mare | 4.11 | 5.13 | 3.20 | |
| | 4.21 | 9.37 | 3.25 | |
| Várad-Velencze | 4.29 | 9.45 | — | |
| Fugyi-Vásárhely | 4.40 | 9.59 | — | |
| Mezö-Telegd | 5.02 | 10.28 | 3.56 | |
| Rév | 5.46 | 11.41 | 4.31 | |
| Bratca | 6.09 | 12.15 | — | |
| Bucia | 6.28 | 12.48 | — | |
| Ciucia | 6.52 | 1.48 | 5.28 | |
| Huiedin | 7.32 | 3.21 | 6.01 | |
| Stana | 7.51 | 3.54 | — | |
| Aghiriș | 8.12 | 4.34 | — | |
| Ghirbĕu | 8.24 | 4.52 | — | |
| Nedeșdu | 8.38 | 5.11 | — | |
| Clușiu | 8.57 | 5.40 | 7.08 | |
| | 9.23 | 6.00 | 7.18 | |
| Apahida | 9.50 | 6.29 | — | |
| Ghiriș | 11.15 | 8.14 | 8.29 | |
| Cucerdea | 12.04 | 9.49 | 8.53 | |
| Uióra | 12.12 | 9.58 | — | |
| Vințulŭ de susŭ | 12.19 | 10.07 | — | |
| Aiudŭ | 12.45 | 10.42 | 9.17 | |
| Teiușŭ | 1.15 | 11.32 | 9.40 | |
| Crăciunelŭ | 1.44 | 12.03 | — | |
| Blașŭ | 2.00 | 12.24 | 10.12 | |
| Micăsasa | 2.34 | 12.43 | — | |
| Copșa mică | 2.52 | 1.22 | 10.45 | |
| Mediașŭ | 3.27 | 2.24 | 11.07 | |
| Elisabetopole | 4.01 | 3.06 | 11.29 | |
| Sigișóra | 4.50 | 4.17 | 12.15 | |
| Hașfaleu | 5.08 | 4.51 | 12.30 | |
| Homorod | 6.47 | 7.07 | 1.32 | |
| Agostonfalva | 7.36 | 8.10 | 2.04 | |
| Apatia | 8.09 | 8.46 | 2.24 | |
| Feldióra | 8.41 | 9.20 | 2.44 | |
| Brașovŭ | 9.20 | 10.15 | 3.15 | |
| | — | 6.00 | 3.25 | |
| Timișŭ | — | 6.57 | 4.03 | |
| **Predealŭ** | — | 7.32 | 4.28 | |
| Bucurescĭ | — | — | 10.25 | |

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

### Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta

| | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus | Trenŭ omnibus |
|---|---|---|---|
| **Teiușŭ** | 2.39 | 9.50 | 8.20 |
| Alba-Iulia | 3.40 | 10.42 | 9.10 |
| Vințulŭ de josŭ | 4.04 | 11.09 | |
| Șibotŭ | 4.35 | 11.43 | |
| Orăștia | 5.02 | 12.13 | |
| Simeria (Piski) | 5.44 | 1.22 | |
| Deva | 6.05 | 1.48 | |
| Branicĭca | 6.34 | 2.21 | |
| Ilia | 7.01 | 2.54 | |
| Gurasada | 7.15 | 3.09 | |
| Zam | 7.49 | 3.48 | |
| Soborșin | 8.32 | 4.37 | |
| Bĕrzova | 9.19 | 5.30 | |
| Conopŭ | 9.40 | 5.58 | |
| Radna-Lipova | 10.16 | 6.38 | 8.24 |
| Paulișŭ | 10.32 | 6.56 | 8.41 |
| Gyorok | 10.48 | 7.15 | 9.01 |
| Glogovațŭ | 11.17 | 7.48 | 9.30 |
| **Aradŭ** | 12.32 | 8.05 | 9.45 |
| | 12.00 | 8.45 | 6.10 |
| Szolnok | 4.09 | 2.10 | 7.27 |
| **Budapesta** | 7.44 | 6.40 | — |
| Viena | 6.20 | — | — |

### Budapesta-Aradŭ-Teiușŭ.

| | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus |
|---|---|---|
| Viena | 8.25 | 8.35 |
| **Budapesta** | 8.00 | 6.55 |
| Szolnok | 11.14 | 12.28 |
| **Aradŭ** | 3.35 | 5.30 |
| | 4.00 | 6.20 |
| Glogovațŭ | 4.16 | 6.39 |
| Gyorok | 4.47 | 7.19 |
| Paulișŭ | 5.02 | 7.39 |
| Radna-Lipova | 5.25 | 8.11 |
| Conopŭ | 5.57 | 8.49 |
| Bĕrzova | 6.18 | 9.18 |
| Soborșin | 7.11 | 10.27 |
| Zam | 7.48 | 11.18 |
| Gurasada | 8.22 | 11.57 |
| Ilia | 8.40 | 12.27 |
| Branicĭca | 9.02 | 12.57 |
| Deva | 9.32 | 1.45 |
| Simeria (Piski) | 10.12 | 2.58 |
| Orăștiă | 10.47 | 3.46 |
| Șibotŭ | 11.14 | 4.20 |
| Vințulŭ de josŭ | 11.46 | 5.06 |
| Alba-Iulia | 12.21 | 6.15 |
| **Teiușŭ** | 12.53 | 7.00 |

### Aradŭ-Timișóra

| | Trenŭ omnibus | Trenŭ de persóne |
|---|---|---|
| **Aradŭ** | 6.00 | 12.30 |
| Aradulŭ nou | 6.26 | 12.54 |
| Németh-Ságh | 6.51 | 1.19 |
| Vinga | 7.28 | 1.50 |
| Orczifalva | 7.49 | 2.12 |
| Merczifalva | 8.09 | 2.30 |
| **Timișóra** | 8.58 | 3.15 |

### Simeria (Piski) Petroșenĭ

| | Trenŭ omnibus |
|---|---|
| **Simeria** | 3.08 |
| Streiu | 3.45 |
| Hațegŭ | 4.33 |
| Pui | 5.19 |
| Crivadia | 6.05 |
| Banița | 6.43 |
| **Petroșenĭ** | 7.00 |

### Timișóra-Aradŭ

| | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus |
|---|---|---|
| **Timișóra** | 12.25 | 5.00 |
| Merczifalva | 1.16 | 5.56 |
| Orczifalva | 1.34 | 6.16 |
| Vinga | 2.04 | 6.50 |
| Németh-Ságh | 2.25 | 7.11 |
| Aradulŭ nou | 2.54 | 7.44 |
| **Aradŭ** | 3.10 | 8.00 |

### Petroșenĭ—Simeria (Piski)

| | Trenŭ omnibus |
|---|---|
| **Petroșenĭ** | 8.56 |
| Banița | 9.34 |
| Crivadia | 10.09 |
| Pui | 10.48 |
| Hațegŭ | 11.26 |
| Streiu | 12.06 |
| **Simeria** | 12.37 |

Tipografia Alexi Brasovŭ.